

*Уляна Галабурда,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені В. Гнатюка,
студентка 3 курсу
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
д.філол.н., проф. З. Лановик*

ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО ПЕРЕПРОЧИТАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО СПАДКУ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Постать великої письменниці – Ольги Кобилянської – здавна цікавила вчених як своєю особистістю, так і талантом, непересічним творчим доробком. Дослідження у цій царині вже не одне століття поповнюються новими працями науковців.

Найпершими світочами, що аналізували та висвітлювали творчі проби молодої авторки, були її сучасники Наталія Кобринська, Іван Франко, Осип Маковей, Леся Українка, Михайло Павлик та ін. Саме Осип Маковей та Леся Українка перші заговорили про вплив Ф. Ніцше на письменницю, вказавши на риси новітньої психології у творчості авторки, притаманні модерністам ніцшеанської школи.

На початку 1900-х розгорілася дискусія з приводу творчості письменниці між представниками народницької та декадентської критики. Таким чином, аналіз творів О. Кобилянської був розділений між двома напрямками наукової думки. Представники демократів (М. Коцюбинський, І. Франко, Г. Хоткевич) підкреслювали реалізм та народність у творах письменниці. В той час, як

декаденти намагалися зарахувати О. Кобилянську до своїх лав, вбачаючи у її творах принцип «мистецтво задля мистецтва».

Разом з тим відбувалася суперечка між О. Луцьким, який намагався у своїх працях зачислити авторку до модерністів, та І. Франком, який таке рішення абсолютно не підтримував та наголошував, що своїми кращими оповіданнями та повістями авторка представляла саме реалістичний напрям та протистояла декадентській течії в літературі.

З плином часу та зміною геополітичної ситуації в Україні підхід до вивчення творчості Ольги Кобилянської також зазнав змін. Радянська критика, послуговуючись тогочасними тенденціями та політичними запитамі, вбачала, а радше наділяла творчість та саму О. Кобилянську соціалістичними ідеями.

У передмові до видання книги «Ольга Кобилянська» 1963 р. І. Фесенко писав: «Усе своє життя вона шукала відповіді на злободенні питання: як допомогти трудящим в їх боротьбі за свободу, справедливість і щастя. Все життя Кобилянська будила своїми творами «свідомість збіднених людей», плекала «в них надію на ліпшу долю», підносила «гідність людини; завзяття до боротьби...» [5, с. 3].

У творах авторки радянські критики вбачали заклики до розбудови соціалістичної держави, возвеличення «мас трудящих», пролетаріату. Радянська періодика рясніла тезами про те, що письменниця «засуджує натуралізм та відстоює лише реалістичні принципи життя». Радянські дослідники, разом з тим, критикували перші проби письма О. Кобилянської та вважали, що з часом їй таки вдалося «зцілитися від впливів сентиментальних феміністичних романів та повернутися обличчям до реалістичної правди, соціальної дійсності» [5, с. 6].

Після II світової війни почали з'являтися нові дослідження творчості О. Кобилянської: О. Бабишкіна, А. Коржупової, В. Вознюка, З. Гузара та ін. Спільною рисою, яку вони акцентували у мистецькому доробку авторки, був «реалізм зображуваного з романтичним проривом у майбутнє» [1], а також високий психологізм зображуваного. В пізніших творах риси романтизму, а разом з ними й реалізм, починають поступатися місцем натуралістичним тенденціям. Крім того дослідники наголошували, що загалом Ольга Кобилянська не була прихильницею декадансу, але в її творах наявні деякі його риси, наприклад, залюбленість у містицизм.

Зараз ми з упевненістю можемо стверджувати, що радянська критика творчості мисткині є шаблонною. І на противагу їй Ольга Кобилянська в сучасних літературно-критичних оглядах постає новітньою, нестандартною та модерною.

Першою, хто запропонував новий погляд на постать письменниці як модерністичної авторки, була феміністична критика, яка почала свої дослідження в цій царині у 1990-х р. Корифеями цієї течії виступили Соломія Павличко і Тамара Гундорова, які підкреслювали, що «сама творчість О. Кобилянської була першою ланкою становлення естетичної самосвідомості українського модернізму, вже з її першими повістями «Людина» та «Царівна»» [4, с. 12]. Рисами модерністської літератури були спрямованість на поглиблене розкриття внутрішнього, психологічного світу людини і це, за свідченнями критиків, не випадково збігається з появою на літературній сцені нових жінок-авторок, які нарешті перестали ховатися за чоловічими псевдонімами.

Важливим у сучасному перепрочитанні О. Кобилянської є її зв'язок з ніцшеанським дискурсом, який також становить новаторську частину творчості

авторки. Одним із наслідків залученості до ніцшеанської школи є риси неоромантизму у творчості О. Кобилянської. Т. Гундорова зазначала, що «сама творчість О. Кобилянської була першою ланкою становлення естетичної самосвідомості українського модернізму, а її ім'я стоїть поруч з такими предтечами модернізму, як Ніцше, Ібсен, Метерлінк та Бодлер» [2].

Однак, деякі критики вважають, що письменниця не погоджувалася з більшістю поглядів Ніцше, у її творах вони бачили відмову від зневажливого ставлення до жінок і переорієнтування на жінку, як приклад надлюдини. «Авторка працювала над емансипацією жінок – будуючи культ сильної жінки, показавши внутрішній світ та психологію, переживання та проблеми самореалізації своїх сучасниць в патріархальному світі» [3]. Для О. Кобилянської розуміння самого модернізму передовсім пов'язувалося з поняттям фемінізму.

Ми маємо змогу спостерігати за змінами в поглядах дослідників та критиці зокрема щодо постаті Ольги Кобилянської. Окремі висновки вчених зазнали ревізії. Інші були підтримані, схвалені та розгорнуті у пізніших дослідженнях української літературознавчої науки. З'явилося багато нових поглядів. Разом з тим, постать і твори Ольги Кобилянської становлять вагому віху в історії української літератури, не вичерпують своєї глибини та зберігають актуальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабишкін О. Ольга Кобилянська: Нарис про життя і творчість. Львів: Книжково-журнальне видавництво. 1963. 192 с.
2. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ. Критика. 2002. 272 с.

3. Іванчич А. Ольга Кобилянська в сучасних літературно-критичних оглядах. 2022. 94 с.
4. Павлишин М. Ольга Кобилянська : прочитання. Харків. Акта. 2008. 353 с.
5. Фесенко І. Наша сучасниця: зі спогадів про. О. Кобилянську / ред. Фесенко І., Мельничук В., Сінченко Б. Вінниця. 1963. С. 3-21.

***Коваль Ангеліна,**
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
студентка 3 курсу
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к., філол. н., доц. О. Ткачук*

ОБРАЗ КОЗАКА У ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ РОМАНТИКІВ

Романтики приділяли дуже багато уваги зображенню доби козацтва, тих героїчних подвигів, що ще жили в народній пам'яті. Тому у центрі змальованих подій знаходиться, як правило, козак втілення самого волелюбного духу народу. Митці прославляють його патріотизм, самовідданість і хоробрість у боротьбі з поневолювачами народу. У їхній візії козак нехтує смертю і матеріальними благами, адже для козака свобода, «козацька воля» понад усе. Різноманітні іпостасі характеру козака змальовано у творах Левка Боровиковського, Амвросія Метлинського, Миколи Костомарова, Євгена Гребінки, Миколи Гоголя, Пантелеймона Куліша, Тараса Шевченка та інших. З образом козака пов'язується ідеал вільної людини в українському романтизмі.[4, с. 40]

Найбільше із харківських поетів темою козаччини захоплювався Левко Боровиковський, у якого тема козацтва пройнята смутком за минулими часами. Розповсюджений у народних піснях мотив розставання козака з рідною